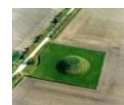

Dijkweg 8 te Naaldwijk, gemeente Westland

Cultuurhistorische Effect Rapportage

Rapportnummer: V1749

Projectnummer: V18-4015

ISSN: 1573 – 9406

Status en versie: Definitief, versie 2.0

In opdracht van: KuiperCompagnons

Rapportage: O.P.N. Satijn, W.A.M. Hessing

Plaats en datum: Amersfoort, 22 januari 2019

Niets uit dit werk mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vestigia BV

Documentbeheer				
<i>Versie</i>	<i>Status</i>	<i>Datum</i>	<i>Toelichting</i>	<i>Autorisatie</i>
1.0	Concept	21 december 2018	Eerste concept ter goedkeuring aan opdrachtgever	W.A.M. Hessing
2.0	Definitief	22 januari 2019		

Projectgegevens		
Initiatief	Nieuwbouw appartementen	
Procedure	Bestemmingsplanwijziging	
Toponiem / locatie	Dijkweg 8	
Plaats	Naaldwijk	
Gemeente	Westland	
Provincie	Zuid-Holland	
Opdrachtgever	KuiperCompagnons Postbus 13042 3004 HA Rotterdam	
Contactpersoon opdrachtgever	Dhr. S. Klingens, tel. 010-4330099	
Oppervlakte plangebied	Ca. 1.250 m ²	
Huidig grondgebruik	Braakliggend	
Soort onderzoek	Cultuurhistorische EffectRapportage	
RD-hoekcoördinaten van het plangebied	74.046 / 445.877	74.098 / 445.860
Kaartblad (1:25.000)	37B	
Uitvoerder en documentatie	Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie	
Projectleider/Senior archeoloog	Drs. W.A.M. Hessing	
Projectmedewerkers	Drs. W.A.M. Hessing Drs. O.P.N. Satijn	
Bevoegd gezag	Gemeente Westland Postbus 150 2670 AD Naaldwijk	
Contactpersoon	Onbekend	
Gecontroleerd door	Vestigia (W.A.M. Hessing) d.d. 21 december 2018	
Geaccordeerd door	Gemeente Westland d.d.	

Inhoudsopgave

Samenvatting en advies	5
Onderbouwing advies	8
1 Projectomgeving	8
1.1 Algemene gegevens	8
1.2 Onderzoeksdoel en -methode	9
2 Beleidskader	11
2.1 Wettelijk kader archeologie	11
2.2 Gemeentelijk erfgoedbeleid	11
2.3 Bestemmingsplan	12
2.4 Welstandsnota	13
3 De geschiedenis van het gebied	14
3.1 Natuurlijk landschap	14
3.2 Bewoningsgeschiedenis	15
3.3 Versturende bodemingrepen in het verleden	20
3.4 Huidige situatie	20
4 Inventarisatie cultuurhistorische waarden	22
4.1 Archeologische waarden	22
4.2 Landschappelijke waarden	23
4.3 Architectuur- bouwhistorische waarden	23
4.4 Ruimtelijke en stedenbouwkundige context	27
5 Cultuurhistorische waarden en de nieuwbouwplannen	30
5.1 Nieuwbouwplannen	30
5.2 Effectbeschrijving en -beoordeling	31
5.3 Conclusies en aanbevelingen	33
5.4 Mitigerende maatregelen	33
Literatuur	34
Digitale bronnen	34

Samenvatting en advies

In opdracht van KuiperCompagnons heeft Vestigia *Archeologie & Cultuurhistorie* een cultuurhistorische analyse uitgevoerd van de locatie aan de Dijkweg 8 te Naaldwijk, gemeente Westland (*afbeelding 1*). Deze cultuurhistorische EffectRapportage (CHER) heeft de vorm van een *desktop* studie en geeft een analyse van de effecten van de geplande nieuwbouw op de (eventuele) cultuurhistorische waarden binnen het plangebied en de direct omgeving. Deze kan gebruikt worden bij de ruimtelijke afweging ten behoeve van het nieuwbouwproject. Het plangebied is momenteel braakliggend en heeft een oppervlak van ca. 1.250 m². Op deze locatie zullen appartementen en maatschappelijke voorzieningen worden gerealiseerd (*afbeelding 2*).

Effectbeschrijving en -beoordeling

Effect nieuwbouw op de historisch gegroeide stedenbouwkundige structuur

De nieuwbouw geeft invulling aan een bestaande groenstrook. Historisch gezien was echter in de laatste 150 jaar sprake van bebouwing langs de Dijkweg. Richting het centrum had deze het karakter van lintbebouwing, ver de naar buiten een meer open onderbroken karakter. De R.K.-kerk met pastorie op de locatie van het plangebied nam daarbinnen destijds natuurlijk ook al een markante plaats in.

De nieuwbouw is ook groter en hoger dan de oorspronkelijk historische bebouwing. De nieuwbouw is hoger dan de nog aanwezige bouwwerken aan de historische Dijkweg, zoals de aan de overzijde gelegen panden, rijksmonument Huize Blijdorp en de gemeentelijk monumenten Dijkweg 7 en 9. Dat gold in het verleden echter ook voor de kerk en de pastorie, later de oude Harmonie. Het zal verder ook de beleving van de belendende groen omzoomde RK-begraafplaats beïnvloeden. Voor de Verdilaan speelt dit aspect minder.

Effect nieuwbouw in relatie tot doelstellingen van het bestemmingsplan

De nieuwbouw voldoet ons inziens aan de meeste onder 2.3 genoemde beeldkwaliteitseisen. Discussie kan gevoerd worden over de onderstaande twee:

1. De historische bebouwingstructuur is kleinschalig, aaneengesloten en bestaat uit individuele panden van gemiddeld 2 lagen met kap.
2. In de bijlage karakteristieke gebieden wordt beschreven dat bij karakteristieke linten (zoals de Dijkweg) de kwaliteit van de hoekpanden extra belangrijk is: daar kan men afstand nemen van de gevelwand en het geheel overzien. Voor deze plekken is het aan te bevelen extra - beeldkwaliteit- aandacht te besteden aan de nu nog lege plekken, die in, aan en nabij de karakteristieke gebieden liggen.

De nieuwbouw heeft een grote massa. Dit feit krijgt extra nadruk omdat het hier een hoekpand betreft. Dit pand zal een entree vormen voor het centrum, gelegen aan het als karakteristiek beschreven historische lint Dijkweg - Molenstraat. In die zin is het complex vergelijkbaar met de oude situatie van de katholieke kerk met pastorie. Bij een hoekpand op deze historische locatie is de beeldkwaliteit wel van groot belang. De omvang en gevelhoogte van de nieuwbouw overtreffen die van de omliggende panden, al is gezien het naastliggende pand op de hoek van de Havenstraat ook al sprake van meer dan twee lagen. Het wijkt echter wel af van het streefbeeld in het bestemmingsplan voor de historische Dijkweg. Aan de andere kant kan een markant pand op een hoek de kleinschaligheid van de rest van het lint extra accentueren. Het staat overigens met zijn grootste gevelbreedte aan de Verdilaan, waar dit minder contrasteert (*zie afbeelding 14*). Die kleinschaligheid is in de directe omgeving overigens ook al flink verstoord door andere kantoor- en winkelpanden, het Westlandtheater (Stokdijkkade 3, *zie afbeelding 14*).

en het gebouw aan de havenstraat dat naast het plangebied gelegen is (Dijkweg 2, zie *afbeelding 15*). Verder zal de massa van de nieuwbouw het zicht op de als karakteristiek aangewezen historisch katholieke begraafplaats natuurlijk wel beïnvloeden, maar de vraag is of deze aantasting onevenredig is.

Effect nieuwbouw in relatie tot de doelstellingen van de Welstandsnota

De nieuwbouw voldoet in algemene zin aan de welstandscriteria. Alleen wat betreft materiaal en kleur wijkt de nieuwbouw af van het overwegend gebruiken van traditionele materiaal en kleuren, en het in hoofdzaak uitvoeren in baksteen of vergelijkbare steenachtige materiaal. Het is verdedigbaar dat de architect hiermee wil aansluiten bij die van de oude Harmonie. Deze criteria over materiaal en kleur zijn overwegend breed omschreven die daardoor als aanbeveling gelden (door het gebruik van de woorden “overwegend” en “in hoofdzaak”), waardoor deze in dit specifieke geval lastig te toetsen zijn. Daarbij komt dat het kleurgebruik in de directe omgeving ook zeer verschillend, en in veel gevallen ook niet meer traditioneel genoemd kan worden.

Effect nieuwbouw in relatie tot de bouwhistorische context

Het architectenbureau zoekt vanuit bouwhistorisch perspectief de aansluiting met de voormalige pastorie / De Harmonie. “Het gebouw is groot en daardoor dominant en oriënterend, staat op dezelfde plek en heeft hetzelfde witte karakter met horizontale belijning.” De oude Harmonie was inderdaad een groot pand, maar minder dominant dan de geplande nieuwbouw. Het nieuwe pand domineert niet alleen de Dijkweg, maar meer nog de Verdilaan. Het volume is echter niet allesbepalend, gezien ook de appartementengebouwen verderop aan de Dijkweg. Het zal met name gaan om de uitvoering van de gevellijn aan de Dijkwegzijde die bepalend is voor de beeldkwaliteit. Een witte uitstraling is vergelijkbaar met een aantal bestaande en voormalige monumentenpanden in de omgeving, maar de uitvoering luistert bij die kleurkeuze wel nauw.

Conclusies en aanbevelingen

De nieuwbouw in de huidige vorm wijkt af van de historisch gegroeide kleinschaligheid die als karakteristiek wordt beschouwd voor de Dijkweg. De omvang en gevelhoogte van het gebouw zal die van de belendende panden overtreffen, alhoewel een aantal omliggende panden ook al een trendbreuk met de oorspronkelijke kleinschaligheid vormen. Overigens vormde de voormalige bebouwing op deze locatie qua bouwmassa destijds ook al een trendbreuk met de rest van de Dijkweg. Cultuurhistorisch gezien is het dus verdedigbaar, zeker omdat het hier een hoekpand betreft, aan een entree naar het centrum. Wel verdient het aanbeveling om vorm (rechte lijnen, materiaalkeuze en kleurstelling) zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij historie van de omgeving. Elke contrastwerking hoeft daarbij zeker niet vermeden te worden, maar geleidelijke overgangen in de gevellijnen van een straat met lintbebouwing dragen over het algemeen het beste bij aan de beeldkwaliteit. Een en ander zou nader uitgewerkt kunnen worden in een toelichting op het (ontwerp) bestemmingsplan voor dit perceel. Daarin kan een uitgebreide beeldkwaliteitsparagraaf worden opgenomen, waarin het de nieuwbouwplannen worden getoetst aan de beeldkwaliteitseisen vanuit de welstandsnota, en aan de aanbevelingen vanuit de huidige CHER.

Mitigerende maatregelen

Vestigia *Cultuurhistorie & Archeologie* adviseert de volgende mitigerende maatregelen om effecten van de nieuwbouwplannen op de cultuurhistorie te vermijden, te beperken, op te vangen of te compenseren:

- Aanvullend archeologisch onderzoek: ex-situ behoud van de archeologische informatie; dit onderzoek zal binnenkort plaatsvinden door middel van een definitieve archeologische opgraving;

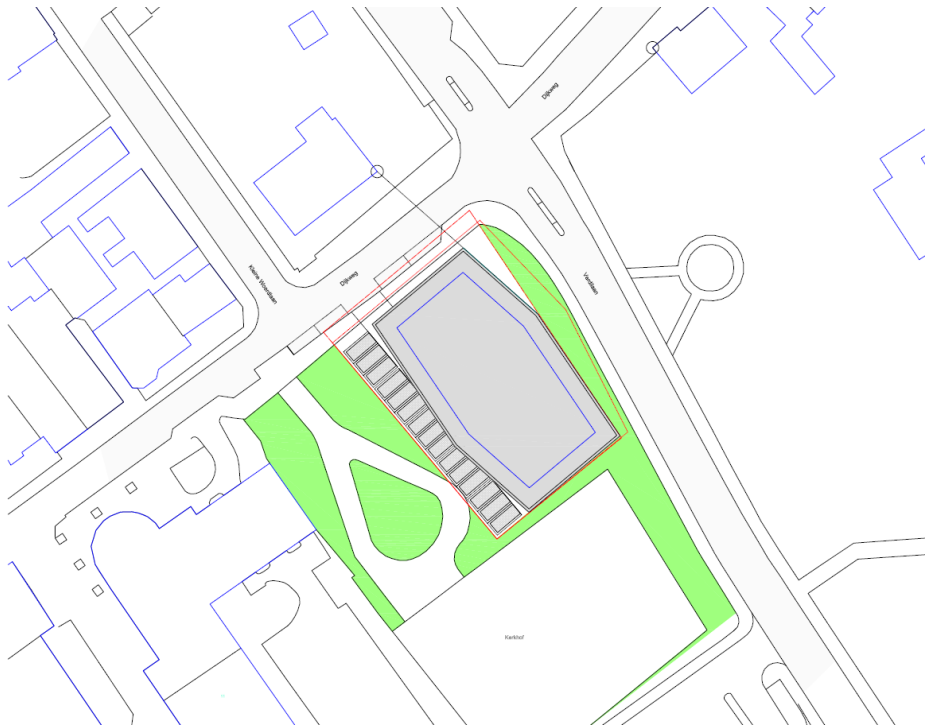
- het opstellen van een uitgebreide beeldkwaliteitsparagraaf, op te nemen in een toelichting op het (ontwerp) bestemmingsplan;
- Eventueel ontwerpaanpassingen op basis van genoemde nadere overwegingen, zoals verwoord in een toelichting op het (ontwerp) bestemmingsplan;
- Een blijvende herinnering aan de geschiedenis van de locatie in de openbare ruimte bij het gebouw, mogelijk refererend aan aanwezigheid in de Romeinse tijd en aan de oude Adrianuskerk en pastorie.

Onderbouwing advies

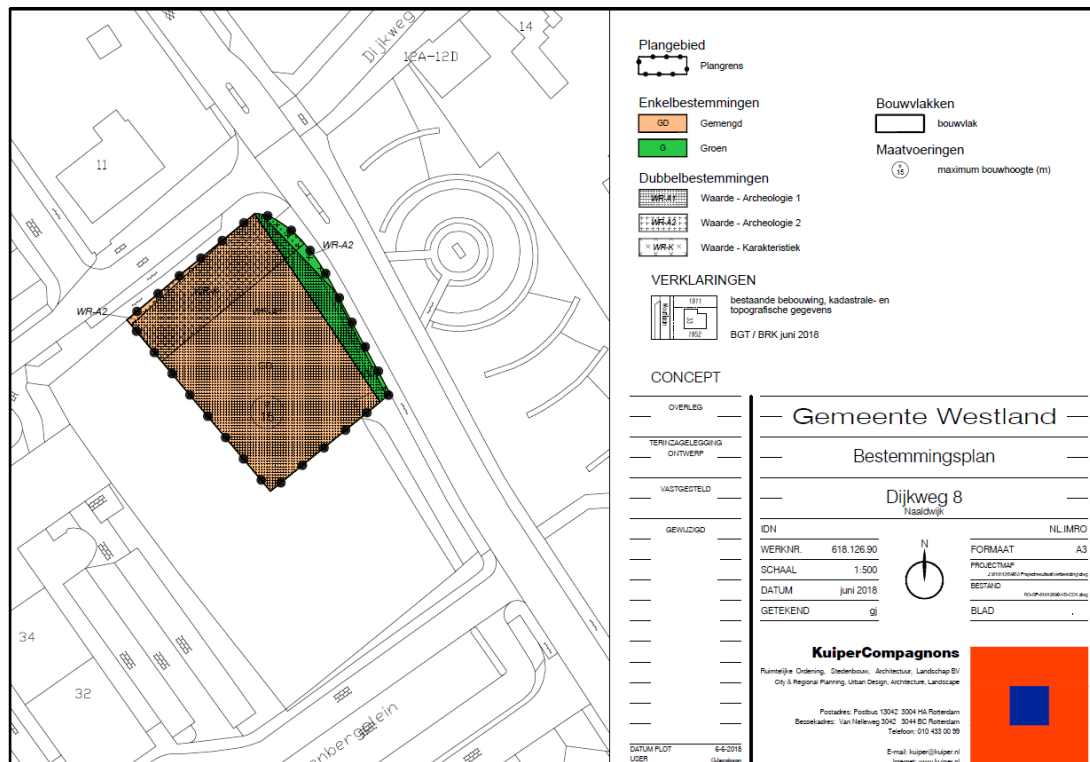
1 Projectomgeving

1.1 Algemene gegevens

In opdracht van KuiperCompagnons heeft Vestigia *Archeologie & Cultuurhistorie* een cultuurhistorische analyse uitgevoerd van de locatie aan de Dijkweg 8 te Naaldwijk, gemeente Westland (*afbeelding 1*). Deze cultuurhistorische EffectRapportage (CHER) heeft de vorm van een *desktop* studie en geeft een analyse van de effecten van de geplande nieuwbouw op de (eventuele) cultuurhistorische waarden binnen het plangebied en de direct omgeving. Deze kan gebruikt worden bij de ruimtelijke afweging ten behoeve van het nieuwbouwproject. Het plangebied is momenteel braakliggend en heeft een oppervlak van ca. 1.250 m². Op deze locatie zullen appartementen en maatschappelijke voorzieningen worden gerealiseerd (*afbeelding 2*).

Afbeelding 2 Inrichtingsschets. Bron: Tetteroo.

Afbeelding 3 Verbeelding bestemmingsplan. Bron: KuiperCompagnons.

1.2 Onderzoeksdoel en -methode

De CHER omvat de analyse van de verzamelde gegevens uit het door Vestigia uitgevoerde bureauonderzoek.¹ Hierbij behoorde ook de projectie van historische kaartbeelden op de huidige topografie.

Een cultuurhistorische effectrapportage vormt een belangrijk instrument in de uitwisseling van cultuurhistorische kennis met ontwerpers en ontwikkelaars van een gebied. Een CHER vormt tevens voor de gemeente een hulpmiddel om een goed onderbouwd oordeel te kunnen vellen over de (cultuurhistorische) kwaliteit van ruimtelijke plannen.

Het doel van de CHER is het beschrijven van de effecten van geplande bouwplannen op de aanwezige cultuurhistorische waarden, en het geven van een aanbeveling over hoe bij de geplande werkzaamheden de cultuurhistorische waarden het beste kunnen worden ingepast en gerespecteerd.

CHER omvat in ieder geval:

- een beschrijving van de geschiedenis van het gebied om de bestaande inrichtingssituatie te kunnen begrijpen;
- een gedetailleerde inventarisatie van de cultuurhistorische waarden in het gebied. Hierbij worden naast de op de provinciale cultuurhistorische waardenkaart weergegeven historische structuren en in het gemeentelijk beleid benoemde cultuurhistorische elementen en richtlijnen, ook de kleine landschapselementen, zichtlijnen in de directe omgeving geïnventariseerd;

¹ Voor het onderzoek is tweemaal een bezoek gebracht aan het Streekarchief Hollands-Midden.

- een aanduiding van eventuele eerdere bodemverstoringen, verdwenen bebouwing en ruimtelijke ingrepen;
- een beschrijving van de geplande ruimtelijke ontwikkelingen en de effecten daarvan op de aanwezige cultuurhistorische waarden;
- een aanbeveling over hoe bij de geplande ruimtelijke ingrepen de cultuurhistorische waarden kunnen worden behouden (mitigerende maatregelen).

De geraadpleegde bronnen zijn opgesomd in hoofdstuk Literatuur.

2 Beleidskader

2.1 Wettelijk kader archeologie

De zorgplicht voor het archeologisch erfgoed is uitgewerkt in de Monumentenwet 1988 en in de wijziging hierop; de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz, 2007). Een deel van de Monumentenwet is per 1 juli 2016 opgegaan in de Erfgoedwet. Het overige deel zal te zijner tijd opgaan in de Omgevingswet. Tot die tijd blijven die artikelen die niet zijn overgegaan naar de Erfgoedwet van kracht zoals ze in de Monumentenwet van 1988 zijn benoemd.

De Wamz vormde de implementatie van het Verdrag van Malta dat in 1992 door diverse Europese lidstaten is ondertekend. Hierin wordt gesteld dat het streven is archeologisch erfgoed in de bodem te beschermen en daarmee te behouden. Om dit te kunnen doen moet archeologisch erfgoed ingepast worden in de ruimtelijke ordening. Een ander uitgangspunt is dat indien behoud in de bodem (*in situ*) niet mogelijk is, de verstoorder onderzoek naar de archeologische waarden moet betalen. In de praktijk zijn dit de kosten voor de archeologische monumentenzorg cyclus (AMZ-cyclus). Met de invoering van de Wamz werden gemeenten verplicht om archeologiebeleid te ontwikkelen omdat artikel 38a van de Monumentenwet 1988 bepaalde dat de gemeenteraad bij de vaststelling van een bestemmingsplan en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. Met invoering van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro, 2008) werd de archeologie definitief verankerd in de ruimtelijke ordening. Bepaald werd dat gemeenten na maximaal 10 jaar een bestemmingsplan moeten herzien of vernieuwen (daarbij rekening houdend met de archeologie op grond van de Monumentenwet 1988).

Op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo, 2010) zijn burgemeester en wethouders bevoegd gezag in het kader van de omgevingsvergunning. Op grond van de Ontgrondingenwet zijn Gedeputeerde Staten bevoegd gezag in het kader van de ontgrondingsvergunning, voor andere gronden dan bij ministeriële regeling aan te wijzen rijkswateren. De minister van Infrastructuur en Milieu is bevoegd gezag ten aanzien van de bodem en oevers van rijkswateren op grond van de Waterwet.

2.2 Gemeentelijk erfgoedbeleid

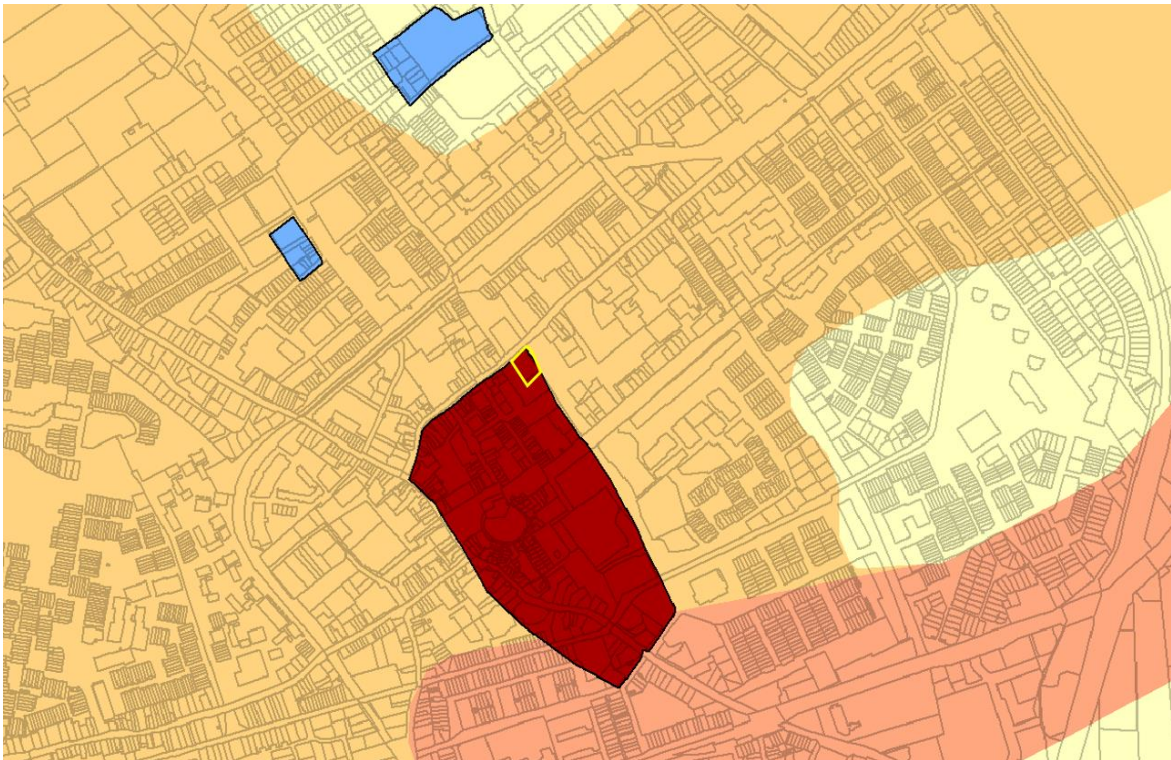
De gemeente Westland heeft in 2017 de Erfgoedverordening vastgesteld. Hierin worden alle gemeentelijke afspraken met betrekking tot archeologie en cultuurlandschap worden vastgelegd.² De gemeente beschikt niet over een gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart. Cultuurhistorische waarden zijn vastgelegd in het bestemmingsplan (zie beneden); hierin staat een beschrijving van de wijze waarop er rekening is gehouden met de aanwezige cultuurhistorische waarden. Een overzicht van cultuurhistorische elementen is beschikbaar via de Cultuurhistorische Kaart van de provincie Zuid-Holland.³

De gemeente Westland beschikt over een gemeentelijke archeologische beleidskaart (*afbeelding 4*).⁴ Volgens deze kaart ligt het plangebied in een zone met een vastgestelde archeologische waarde (historische kern). Dat betekent dat bij bodemingrepen groter dan 50 m² en dieper dan 30 cm -mv archeologisch onderzoek noodzakelijk is, hetgeen in het geldende bestemmingsplan is verwerkt tot een dubbelbestemming archeologie ('Waarde - Archeologie').

² http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Historie/Westland/466578/466578_1.html

³ http://pzh.b3p.nl/viewer/app/Cultuur_historische_atlas.

⁴ Kerkhof 2012.

Afbeelding 4 Uitsnede archeologische beleidskaart van de gemeente Westland. Het plangebied is globaal in geel aangegeven. Bron: Kerkhof 2012.

2.3 Bestemmingsplan

In de bijlage karakteristieke gebieden centrum Naaldwijk, behorend bij Bestemmingsplan Centrum Naaldwijk, en een aanvulling vormend op de welstandsnota, zijn voor het Centrum van Naaldwijk 6 gebieden aangemerkt als karakteristiek, omdat ze een goede samenhang tussen stedenbouw, architectuur en openbare ruimte hebben, die resulteert in een bijzondere beeldkwaliteit. Ook het historisch lint Dijkweg – Molenstraat, waartoe het plangebied behoort, is aanwezig als karakteristiek, net als de katholieke begraafplaats dat naast het plangebied gelegen is – dat als waardevol object wordt gekarakteriseerd. Voor dit historisch lint gelden in aanvulling op de beschrijving en criteria uit de Welstandsnota specifieke beeldkwaliteitseisen. Deze eisen zijn erop gericht om de stedenbouwkundige structuur van het lint Molenstraat – Dijkweg te handhaven en daar waar mogelijk te versterken. In aanvulling op de beschrijving en criteria uit de Welstandsnota (die onder andere ingaan om de architectonische uitwerking van het individuele perceel) gelden de volgende beeldkwaliteitseisen:

- De historische bebouwingstructuur is kleinschalig, aaneengesloten en bestaat uit individuele panden van gemiddeld 2 lagen met kap.
- Schaalvergroting door samenvoeging van panden is in ruimtelijke zin ongewenst. Als panden intern worden samengevoegd of bredere panden worden gebouwd, dan is door middel van verticale geleding en detaillering van de gevel ervoor gezorgd dat de schaal van het gebouw past bij de maat en schaal van de historische bebouwing.
- De bebouwing staat in de rooilijn die de straat volgt, met hier en daar een kleine verspringing.
- Bebouwing is georiënteerd op de straat. Beleving vanuit straatniveau is belangrijk. Gesloten gevels op het maaiveld zijn ongewenst.
- De gevels van de oorspronkelijke historische panden hebben een klassieke opbouw met een verticale geleding en verfijnde detaillering.

- De open gevels op de begane grond zijn in samenhang met de bovenliggende verdiepingen vormgeven.
- Inrichting openbare ruimte met duurzame materialen, passend bij het historische karakter.
- Straatmeubilair is op elkaar afgestemd en bij toepassing wordt een zo rustig mogelijk beeld nagestreefd.
- De percelen aan de Dijkweg moeten hun groene karakter bewaren.
- Het historisch lint kan bij eventuele herinrichting een eigen uitstraling krijgen.

In de bijlage karakteristieke gebieden wordt beschreven dat bij karakteristieke linten (zoals de Dijkweg) de kwaliteit van de hoekpanden extra belangrijk is: daar kan men afstand nemen van de gevelwand en het geheel overzien. Dit is minder goed mogelijk in de straten zelf. Bij de pleinen en open plekken is dit belang nog eens extra groot. In dit kader is het aan te bevelen extra -beeldkwaliteit- aandacht te besteden aan de nu nog lege plekken, die in, aan en nabij de karakteristieke gebieden liggen.

2.4 Welstandsnota

In de welstandsnota van de gemeente Westland valt het plangebied onder het Centrum van Naaldwijk. Het gebiedsgerichte welstandsbeleid van het Centrum van Naaldwijk, bevat specifieke welstandscriteria voor de kleine en middelgrote bouwplannen, die de bestaande structuur van het gebied niet wezenlijk doorbreken. Bij de beoordeling van bouwplannen wordt in samenhang met de beschrijving getoetst aan de hand van de volgende criteria:

Ligging

- gebouwen staan aan de straat en maken op een enkele uitzondering na deel uit van de straatwand
- gebouwen zijn gericht op de belangrijkste openbare ruimte en hebben zo nodig een meerzijdige oriëntatie.
- rooilijnen van hoofdmassa's volgen de weg en verspringen ten opzichte van elkaar.
- nieuwbouw afstemmen op centrumfunctie van het gebied, waarbij met name de beleving op straatniveau aandacht krijgt.

Massa

- gebouwen en ensembles zijn overwegend individueel en afwisselend
- de individuele woning maakt deel uit van de straatwand of het ensemble
- de bouwmassa's zijn gevarieerd van opbouw
- gebouwen bestaan uit een onderbouw van meerdere lagen met een traditionele kap of plat dak
- entreepartijen vormgeven als accenten of als zelfstandige massa's
- aan-, op- en uitbouwen zijn ondergeschikt vormgegeven als toegevoegd element of opgenomen in de hoofdmassa
- zo min mogelijk dichte gevels aan de straat

Architectonische uitwerking

- de architectonische uitwerking is zorgvuldig en gevarieerd met aandacht voor de vormgeving van details
- in de architectuur de geleiding van de hoofdmassa's tonen als onderdeel van een straatwand met een doorlopende gevelritmiek
- gevels in geleiding, ritmiek en stijl afstemmen op het kleinstedelijke straatbeeld, waarin bijzondere aandacht is voor entreepartijen
- de detaillering verfijnd uitwerken in kleine elementen als gootklossen, belijning en siermetselwerk
- gevels hebben een stenen plint (ook winkelpuien)
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op de hoofdmassa

Materiaal en kleur

- materiaal- en kleurgebruik is overwegend traditioneel zoals baksteen en hout of terughoudend eigentijds zoals glas en metaal
- gevels in hoofdzaak uitvoeren in baksteen of vergelijkbare steenachtige materiaal en bij uitzondering voorzien van pleisterwerk of schilderen in lichte tint, hellende daken dekken met matte keramische pannen
- de verfijning van traditioneel Hollandse houten kozijnen en profileringen vormt het uitgangspunt

3 De geschiedenis van het gebied

3.1 Natuurlijk landschap

Het plangebied bevindt zich in de bebouwde kom van Naaldwijk en ligt op een hoogte van ca. 0,75 m boven NAP. Het plangebied bevindt zich in het Holocene deel van Nederland met een metersdik sedimentpakket. Tijdens het Holocene is naar verwachting circa 18 meter aan sediment neergelegd binnen het plangebied. Aan het begin van het Holocene lag de zeespiegel een stuk lager door de grotere ijskappen. Daarom stroomden er aan het begin nog rivieren door het gebied die sediment van de formatie van Echteld deponeerden. Vrij snel kwam het gebied echter in een getijdenzone te liggen. Hier werd sediment houdend water bij vloed aan- en bij eb afgevoerd. Deze afzettingen, die tot het Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk, worden gerekend, kenmerken zich door een afwisseling van klei en zand. Deze afzettingen kunnen worden aangetroffen tussen 15 en 6 meter beneden maaiveld.⁵

5000 jaar geleden nam de zeespiegelstijging af. Hierdoor konden de duinen, die voorheen werden afgebroken door de stijgende zee, zich ontwikkelen. Hierbij groeiden binnen het plangebied mogelijk ook duinen die tot het Laagpakket van Zandvoort, Formatie van Naaldwijk, behoren. Restanten van deze duinen kunnen op een diepte van circa 6 meter worden aangetroffen. Tot circa 2.500 jaar geleden breidde de kust zich uit in westelijke richting. Hierdoor kwam het plangebied buiten de invloed van de zee te liggen. Het plangebied lag echter nog steeds laag in het landschap. Het grondwater lag op of nabij het oppervlak waardoor veengroei kon ontstaan. Deze veenlaag wordt gerekend tot het Hollandveen, onderdeel van de Formatie van Nieuwkoop. Rond 900 voor Christus brak de zee echter door de kustbarrière en werden er weer getijdeafzettingen, ditmaal van het Laagpakket van Walcheren binnen de Formatie van Naaldwijk, afgezet. Deze worden binnen het plangebied gerekend tot de Gantel stroomrug.⁶ Naar alle waarschijnlijkheid heeft deze stroomrug de top van het Hollandveen geërodeerd. Geologische boringen uit het Dinoloket die in de omgeving zijn gezet, laten resten veen zien op een diepte tussen de 2 en 4 meter beneden maaiveld.⁷ De stroomrug hield op met actief sedimenteren rond 900 na Christus. De afzettingen van deze stroomrug zijn een combinatie van rivierafzettingen en getijdenafzettingen. Naar verwachting kunnen deze afzettingen tot aan het oppervlak worden aangetroffen.⁸

Op de bodem- en geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in de bebouwde kom. In de omgeving van het plangebied komen op de geomorfologische kaart echter vlaktes van getij afzettingen en getij inversieruggen voor. Getij inversieruggen ontstaan doordat de afzettingen in de geulen minder inklinken nadat het gebied droog was komen te liggen. Hierdoor zijn de laagtes in

⁵ Berendsen 1996, De Mulder *et al.* 2003. Het maaiveld binnen het plangebied ligt op ca. 0,75 meter +NAP.

⁶ Cohen *et al.* 2012.

⁷ Respectievelijk boring B37B2396 op 50 meter ten noordoosten van het plangebied en boring B37B2394 op 150 m ten zuidoosten van het plangebied (Dinoloket).

⁸ Berendsen 1996, De Mulder *et al.* 2003.

het landschap later veranderd in hoogtes. Ook waren er duinen in het landschap, deze zijn echter vrijwel allemaal afgegraven ten behoeve van grondverbeteringen. Door extrapolatie kan de bodem in het gebied worden gekenmerkt als een tuineerdgrond of een kalkhoudende enkeerdgrond. Beide hebben een donkere humeuze bovenkant van minimaal 50 cm dikte; het verschil is dat een tuineerdgrond een kleigrond is terwijl een kalkhoudende enkeerdgrond ligt op afgegraven duinen.⁹ Het reeds uitgevoerde archeologisch onderzoek in het plangebied bevestigt in grote lijnen de geschetste landschapsontwikkeling.¹⁰

3.2 Bewoningsgeschiedenis

Na de Romeinse tijd raakten grote delen van Delfland ontvolkt. De veenvorming breidde zich uit over grote oppervlaktes en alleen de duinrand en de oeverwallen langs de Maas waren bewoonbaar. Getuigen van menselijke aanwezigheid in de 5e tot de 7e eeuw kennen we alleen van Monster, Vlaardingen, Naaldwijk en Rijswijk. Rijswijk en Vlaardingen worden voor het eerst in oude akten uit de achtste eeuw genoemd. Omstreeks 700 moet de oudste kerk van Vlaardingen gebouwd zijn.¹¹

Vanuit de randen van het gebied trok men steeds verder het binnenland in. Een belangrijke impuls hierbij werd gegeven door de graven van Holland. De graven ontvingen verschillende goederen, die in bezit waren van de Duitse keizer, alsmede de nog niet ontgonnen wildernis. Zo verkreeg de graaf onder andere bezittingen in Delft (Hof van Delft) en Pijnacker. Vanaf het jaar 1000 werd een actieve politiek gevoerd om het gebied te ontginnen. Vaak gebruikte men de oeverwallen van de kreken en veenrivierviertjes als Gantel, Schie en Rotte om de boerderijen te bouwen. Van daaruit trok men verder het veengebied in.

Overstromingen in de twaalfde eeuw zorgden voor grote overlast. De stad Vlaardingen werd zwaar getroffen bij overstromingen in 1164, en ook in het achterland moeten de bewoners zoveel last van het water hebben gehad dat ze er zijn weggetrokken. In het westen en zuiden van Delfland is toen een laag klei over het gebied afgezet. Door de aanleg van dijken en het graven van weteningen en sloten moest men het land weer opnieuw geschikt maken om er te wonen en landbouw te bedrijven. Er werden regelmatig gevormde ontginningsblokken uitgezet, waarbinnen sloten werden gegraven om de bezittingen van de boeren van elkaar te scheiden en om het overtollige neerslagwater te kunnen afvoeren. Ook het meer oostelijk gelegen veengebied, dat ten tijde van de overstromingen nog niet in cultuur was gebracht, werd ontgonnen.

Het resultaat van deze activiteiten was een landschap dat bestond uit langgerekte boerderijstroken langs de rivierviertjes of door de mens gegraven waterlopen, met loodrecht op de ontginningsbasis langgerekte strookvormige percelen. Op enkele plaatsen ontstonden in de late middeleeuwen ringdorpen, typerend voor het zuidwestelijke zeekleigebied. Naaldwijk was hier één van, net als Monster.¹² De oudste kerk van Naaldwijk dateert mogelijk al uit de 13e eeuw.

Voor de historisch-geografische gegevens is gebruik gemaakt van de website van TU Delft voor de kaart van Kruikius,¹³ van de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voor de kadastrale

⁹ De Bakker/Schelling, 1989.

¹⁰ Eimmermann 2018.

¹¹ https://cultureelerfgoed.nl/sites/default/public_ftp/CultGIS/Delfland.pdf

¹² https://cultureelerfgoed.nl/sites/default/public_ftp/CultGIS/Delfland.pdf

¹³ <http://studenten.tudelft.nl/en/students/faculty-specific/architecture/facilities/tu-delfts-map-room/map-room-collection/digital-data/kruikius-kaart/>.

minuut 1811-1832,¹⁴ en van de website Tijdreis over 200 jaar topografie van het Kadaster voor de topografische kaarten vanaf 1850 tot aan heden.¹⁵

Op de oudste gedetailleerde kaart van het plangebied, de kaart van Kruikius is het plangebied als boomgaard aangegeven. De huidige Dijkweg en de Havenstraat zijn al aangegeven, net als de Oude Kerk.

Op de kadastrale minuut 1811-1832 blijkt het plangebied in de tussentijd bebouwd te zijn, met de Rooms Katholieke kerk (*afbeelding 5*). In de aanwijzende tafels staat bij perceel 658 en 659 de aanduiding kerk met begraafplaats. Ook het direct ten zuiden van de kerk gelegen blokvormige perceel 648 heeft de omschrijving begraafplaats. Deze percelen zijn alle in bezit van de Rooms Katholieke gemeente. Het perceel 660 direct aan de oostzijde van het plangebied, gelegen aan de Dijkweg, is eveneens een begraafplaats, in bezit van de gemeente Naaldwijk.

Afbeelding 5 Uitsnede Kadasterkaart 1811-1832. Het plangebied is globaal in blauw aangegeven. De Dijkweg loopt van linksonder naar rechtsboven. Bron: RCE.

De rij percelen 642 t/m 647 ten zuidwesten van het plangebied (de rij langs de huidige Havenstraat, op dat moment het Agterlaantje genoemd) zijn dan in bezit van Cornelis de Groot. De rij daarnaast (dus onder de begraafplaats met nr. 648), met de perceelnummers 649 t/m 652, zijn eveneens in bezit van Cornelis de Groot. Al deze percelen zijn net als op de kaart van Kruikius in gebruik als boomgaard, enkele als tuin. De rij percelen daarnaast met de nummers 653 t/m 657 zijn op dat moment boomgaard, in eigendom van 'Cornelis van Breemen en consortes'.

Waarom werd deze kerk gebouwd? In Naaldwijk werd in de Late Middeleeuwen de heilige St. Adriaan vereerd. Deze verering vond mogelijk al plaats in en om een ouder houten kerkgebouw dat stond op de plek waar in het begin van de 14^e eeuw een nieuwe kerk werd gebouwd. Deze Adrianuskerk, de huidige Oude Kerk of Nederlands Hervormde Kerk, werd het eerst genoemd in een oorkonde uit het begin van de

¹⁴ <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>.

¹⁵ <http://topotijdreis.nl/>.

13^e eeuw. De kerk brandde in 1472 geheel uit en werd tijdens de Reformatie enkele malen geplunderd. De laatste katholieke mis in de oude Adrianuskerk werd op 20 juli 1572 gevoerd, en enkele maanden later werd de kerk overgedragen aan de protestanten. Dit is het kerkgebouw dat zich nog steeds aan de Kerkstraat/Wilhelminaplein bevindt. In 1790 werd, nadat de katholieken weer openlijk hun geloof mochten belijden, een nieuwe Rooms Katholieke parochiekerk gebouwd, eveneens gewijd aan Adriaan (afbeelding 6).

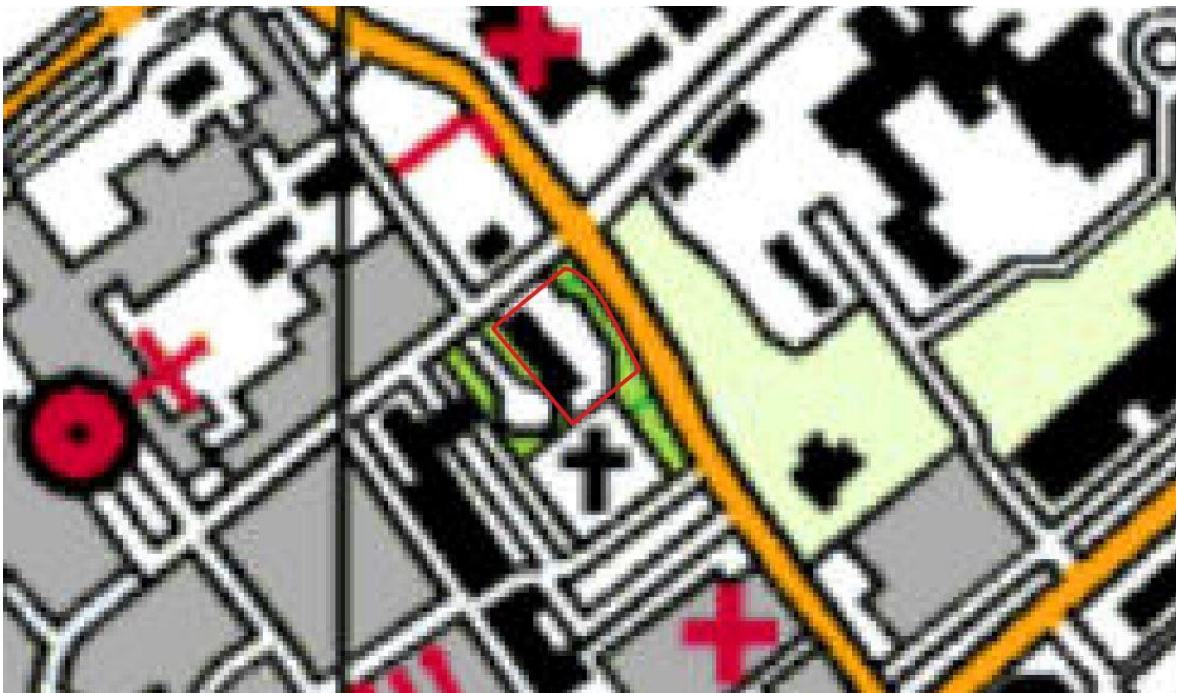
Afbeelding 6 Litho uit 1847. Links de katholieke kerk te zien. Het linker gedeelte is de pastorie. Bron: Westlandkaart.

Dit is de kerk die op de Kadasterkaart van 1811-1832 staat aangegeven. In 1868 werd deze kerk vervangen door een nieuwe neogotische Adrianuskerk – deze bevindt zich grotendeels buiten het plangebied. Vanwege bouwkundige gebreken werd deze kerk in 1931 wederom vervangen door de huidige Adrianuskerk aan de Molenstraat.¹⁶

¹⁶ <http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/1158>.

Afbeelding 7 Uitsnede Topografische kaart 1930. Het plangebied is globaal in rood aangegeven. Bron: Topotijdreis.

Afbeelding 8 Uitsnede Topografische kaart 2000. Het plangebied is globaal in rood aangegeven. Bron: Topotijdreis.

Deze ontwikkeling is op de opeenvolgende topografische kaarten te volgen tot aan 1930 (*afbeelding 7*). Op de kaart van 1850 staat het kerkgebouw nog op de locatie van 1811-1832; op de kaart van 1880 is de kerk naar het westen verschoven. De nieuwe kerk van 1868 is *naast* de kerk van 1790 gebouwd¹⁷. Wellicht dat dat het meest praktisch was met het oog op de transitie van het oude naar het nieuwe gebouw. Het kerkgebouw van 1868 is daarmee gebouwd op wat nu het plantsoentje is met de bronzen beeld van de Piëta uit 1949. Dit plantsoen biedt toegang tot de achtergelegen begraafplaats.

¹⁷ <http://www.westlandkaart.nl/marker/r-k-kerk-sint-adrianus/>

De geschiedenis van deze begraafplaats valt ook te traceren op basis van een artikel van mevr. Schreuder-Fransen van de Historische Vereniging Oud Honselersdijk/Naaldwijk uit 2016.¹⁸ Nadat per verordening van 7 augustus 1827 was bepaald dat de doden niet meer begraven mochten worden in kerken, kocht de gemeente een stuk grond aan van Wouter van der Hoeven en Cornelis van Breemen (die volgens de aanwijzende tafels ook de onderliggende percelen in bezit had). Het door de gemeente aangekochte perceel is het reeds genoemde perceel 660 aan de Dijkweg. Op 17 januari 1829 werd daar de eerste dode begraven. De begraafplaats lag dus op de hoek van de huidige Dijkweg en de Verdilaan, ongeveer op de plek waar nu het verzetsmonument staat. De begraafplaats was in 1865 toe aan uitbreiding, maar de gemeente kon niet tot overeenstemming komen met verkopers. Daarom werd een stuk grond gekocht, verder weg aan de Geestweg waar zich nog steeds de algemene begraafplaats van Naaldwijk bevindt. De Rooms Katholieke gemeenschap zocht naar een eigen begraafplaats vlakbij de kerk. Pastoor Jacobus Nicolaas Mazza (1761-1830) kocht met het kerkbestuur een stuk grond van Jacob de Groot, achter de kerk (perceel 648 op de Kadasterkaart). De begraafplaats werd in 1828 ingezegend, en twee jaar later werd pastoor Mazza op 'zijn' begraafplaats begraven. In de loop der tijd werd het kerkhof te klein. Het kerkhof is op 1 januari 1982 gesloten verklaard.¹⁹

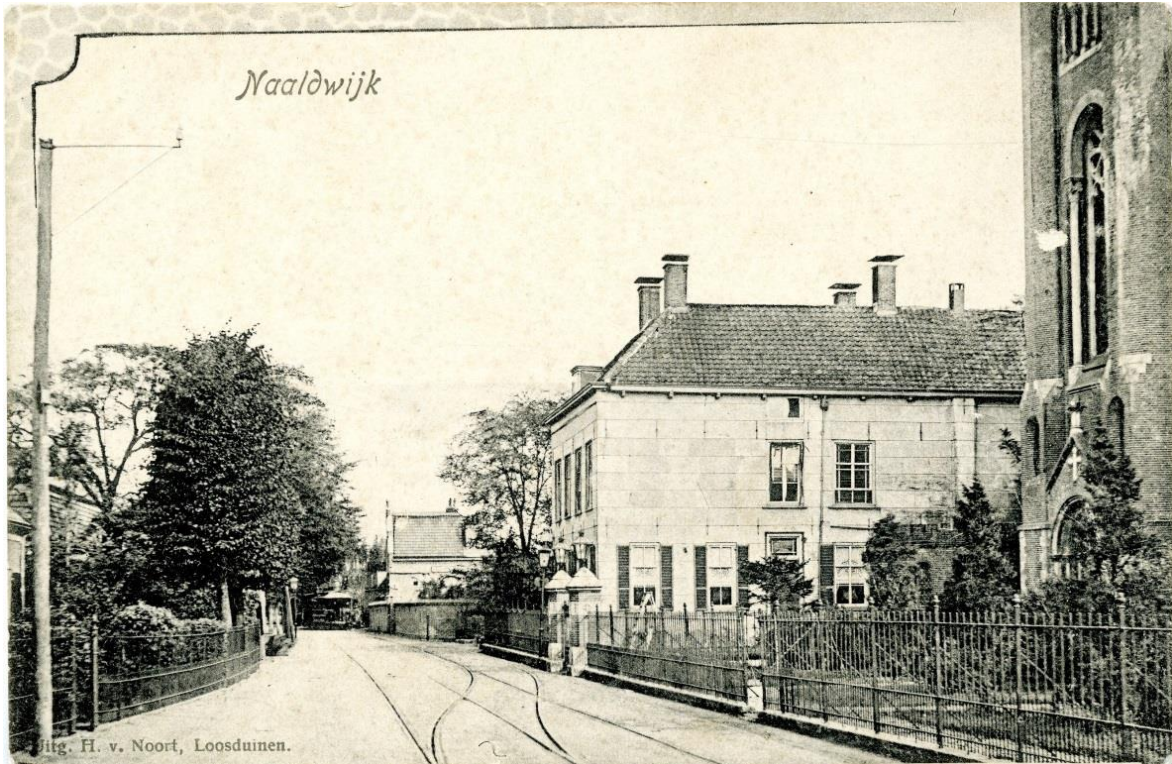
De pastoorswoning, die rond 1800 als herenhuis moet zijn gebouwd²⁰, heeft gedurende zijn bestaan een aantal aanbouwen heeft gehad, afgaande op de topografische kaarten. Deze pastorie, later bekend als "Harmonie", is in 2009 gesloopt (*afbeelding 9 en 11*).²¹ De buiten het plangebied gelegen kerk is in 1931 gesloten; deze werd in 1935 gesloopt. Op de topografische kaart van 1939 is de kerk niet meer zichtbaar, maar al verplaatst naar de huidige locatie. Momenteel is het plangebied geheel onbebouwd en braakliggend.

¹⁸ Corry Schreuder-Fransen van de Historische Vereniging Oud Honselersdijk/Naaldwijk (<http://www.wos.nl/streekhistorie-de-r-k-begraafplaats-aan-de-dijkweg/nieuws/item?824574>).

¹⁹ Corry Schreuder-Fransen van de Historische Vereniging Oud Honselersdijk/Naaldwijk (<http://www.wos.nl/streekhistorie-de-r-k-begraafplaats-aan-de-dijkweg/nieuws/item?824574>).

²⁰ Lijst waardevolle objecten Naaldwijk, gemeente Westland 2007.

²¹ Historisch Archief Westland, 2017.

Afbeelding 9 Pastorie en RK-kerk aan de Dijkweg in 1898, gezien vanuit het west. Bron: Historisch Archief Westland, 2017.

3.3 Versturende bodemingrepen in het verleden

Binnen het plangebied hebben in de laatste 150 jaar verschillende herinrichtingswerken en transformaties plaatsgevonden, waarvan de meest ingrijpende de bouw en sloop van het kerkgebouw is. De westelijke kant is door recente sloopactiviteiten van de voormalige bebouwing nagenoeg volledig vergraven. In de oostelijke kant van het plangebied zijn bij het recentelijk uitgevoerde archeologische proefsleuven onderzoek geen resten van de voormalige bebouwing aangetroffen, wel resten van een tweetal waterputten en enkele paalkuilen, waarschijnlijk behorende bij het 19^e tot 20^e-eeuwse Parochiehuus. Van de 19^e en begin 20^e -eeuwse inrichting van het gebied is weinig of niets meer over.

3.4 Huidige situatie

Het plangebied is momenteel braakliggend en ingericht als groenstrook met bomen.

Afbeelding 10 Het plangebied gezien vanuit het noorden; links de Verdilaan, rechts de Dijkweg. Bron: Google Streetview.

4 Inventarisatie cultuurhistorische waarden

4.1 Archeologische waarden

In het kader van nieuwbouwplannen is recentelijk een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd.²² Tijdens het proefsleuvenonderzoek is een Romeins bewoningsniveau gevonden, bestaande uit enkele paalsporen en relevant vondstmateriaal. Op basis van het aardewerk dateert de vindplaats uit de 1^e-2^e/begin 3^e eeuw n. Chr. Op een hoger niveau zijn erf-/tuinstructuren aangetroffen in de vorm van onder andere een tweetal waterputten en enkele paalkuilen, waarschijnlijk behorende bij het 19^e tot 20^e -eeuwse Parochiehuus. De archeologische sporen bevinden zich aan de oostelijke tot noordoostelijke zijde van het plangebied over een oppervlakte van ca 750 m². De westelijke kant is door recente slooptactiviteiten van de voormalige bebouwing nagenoeg volledig vergraven. Zowel de Romeinse resten als de resten uit de 19^e en begin 20^e eeuw worden op basis van hun bijdrage aan de lokale geschiedenis van resp. de Romeinse tijd als ook de lokale geschiedenis van Naaldwijk als waardevol gewaardeerd.

De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (versie 4.0) geeft richtlijnen omtrent de waardering van een vindplaats. De kwaliteit van de archeologische resten is afhankelijk van de belevingswaarde, de fysieke hoedanigheid en de inhoud of het belang ervan voor de archeologie. De belevingswaarde is alleen van toepassing als de vindplaats bovengronds zichtbaar is. De conservering en gaafheid (compleetheid) bepalen samen de score voor de fysieke kwaliteit: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit. Zeldzaamheid, informatie- en ensemblewaarde bepalen samen de inhoudelijke kwaliteit, wat wordt uitgedrukt door middel van hetzelfde puntensysteem.

Bij bovengemiddelde scores (vijf of zes punten) wordt een vindplaats als behoudenswaardig aangemerkt.

Gezien de aanwezigheid van archeologisch relevante sporen kan van een vindplaats gesproken worden met twee stratigrafisch gescheiden niveaus. De vindplaats scoort niet op belevingswaarde. Op basis van de fysieke kwaliteit scoort de vindplaats voor zowel gaafheid als conservering matig tot gemiddeld voor kleiige gronden. Op basis van de inhoudelijke kwaliteit kan sprake zijn van een aanvulling voor zowel de Romeinse bewoning nabij de oude dorpskern van Naaldwijk. De resten uit de Nieuwe tijd staan in relatie tot het parochiehuus en worden hierdoor gemiddelde tot hoge scores toegekend. Op basis van de inhoudelijke kwaliteit wordt de vindplaats als behoudenswaardig geacht.

Waarden	Criteria	Scores (hoog, middel, laag)
Beleving	Schoonheid	N.v.t.
	Herinneringswaarde	N.v.t.
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	2
	Conservering	2
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	2
	Informatiewaarde	3 (specifiek Romeinse periode)
	Ensemblewaarde	2

Tabel 1 Waardestelling.

Het advies naar aanleiding van het archeologisch onderzoek luidt: Indien behoud in situ niet mogelijk is binnen de kaders van het te realiseren plan, adviseert Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie de archeologische sporen en vondsten middels een kleinschalige opgraving nader te onderzoeken en op te

²² Eimermann 2018.

graven. Daarbij kunnen zowel de Romeinse vindplaats als ook de op een hoger niveau aanwezige resten uit 19e tot 20e eeuw worden gedocumenteerd. Dit gravend onderzoek zal binnenkort worden uitgevoerd.

4.2 Landschappelijke waarden

Er staan geen markante of behoudenswaardige landschappelijke waarden in het plangebied bekend.

4.3 Architectuur- bouwhistorische waarden

Voor bouwhistorische waarden zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- het Rijksmonumentenregister;²³
- de lijst van gemeentelijke monumenten in Naaldwijk;²⁴
- de kadastrale minuut 1811-1832;²⁵
- de MIP-objecten;²⁶
- de Cultuurhistorische atlas van de provincie Zuid-Holland.²⁷

Binnen het plangebied bevinden zich geen bovengrondse bouwhistorische waarden. Op basis van kaartmateriaal bevinden zich wel de resten van een kerkgebouw uit de periode 1790 tot 1868 in de ondergrond. Aan de straatzijde in de noordoosthoek van het plangebied heeft tot 2009 de voormalige pastorie gelegen, later bekend als “De Harmonie” (*afbeelding 1*).

²³ <https://cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/kennis/voorbeelden/rijksmonumentenregister>.

²⁴ https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_gemeentelijke_monumenten_in_westland.

²⁵ <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>.

²⁶ <https://cultureelerfgoed.nl/node/1423>.

²⁷ http://pzh.b3p.nl/viewer/app/Cultuur_historische_atlas.

Afbeelding 11 De voormalige pastorie van de R.K.-kerk aan de Dijkweg, later De Harmonie, foto 2009. Bron: Historisch Archief Westland, 2017.

In de directe omgeving van het plangebied bevinden zich drie rijksmonumenten, onderdeel van hetzelfde ensemble met rijksmonumentale waarde:²⁸

516152 WOONHUIS, Huize Blijdorp, in Classicistische trant gebouwd in 1836, wellicht op de fundamenten van een ouder pand (*afbeelding 12*). Vanaf 1870 tot 1936 deed het huis dienst als notariskantoor en vanaf 1936 als Nederlands Hervormd rusthuis. Sinds de jaren zeventig is het huis weer particulier bewoond en terug gerestaureerd naar de oorspronkelijke woonhuisfunctie. Het woonhuis is vrij gelegen in een ruime tuin, met parkachtige aanleg.

Waardering

Het woonhuis is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als zeldzaam overgebleven vroeg 19de eeuwse, vrij in tuin gelegen notabelenwoning.

Het woonhuis met bijbehorend interieur is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een vroeg 19de-eeuwse in classicistische trant opgetrokken woning.

Het woonhuis heeft ensemblewaarde vanwege de ruimtelijke en functionele relatie met het hek en het prieel. Het woonhuis is gaaf in hoofdvorm, detaillering en in onderdelen

²⁸ <https://www.monumentaalwestland.nl/monumenten/huize-blijdorp-2;>
<https://cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/kennis/voorbeelden/rijksmonumentenregister;>
<https://www.monumentaalwestland.nl/achtergrond-drie-monumenten-op-een-kavel-aan-de-dijkweg/>

Afbeelding 12 Huize Blijdorp. Bron: Google Streetview.

516153 HEK Aan de straatzijde, waar zich ook de hoofdingang tot het huis bevindt, staat als toegang tot de tuin een 19de-eeuws hek in Classicistische stijl. Het ijzeren dubbele tuinkek heeft pijlpuntspijlen en gecanneleerde hekstijlen met pijnappels.

Waardering

Het hek is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als onderdeel van een vroeg 19de-eeuwse notabelenwoning. Het hek heeft ensemblewaarde vanwege de ruimtelijke en functionele relatie met het woonhuis, Dijkweg 11 en de tuin. Het hek is gaaf in hoofdvorm en in onderdelen.

516154 PRIEEL In de tuin van Dijkweg 11 bevindt zich een PRIEEL in Ambachtelijk-Traditionele bouwstijl met boomtakkeninvullingen in het stijl- en regelwerk, uit 1926. Het prieel bevindt zich aan de achterzijde van het huis. Het in Ambachtelijk Traditionele bouwstijl op een rechthoekige plattegrond opgetrokken prieel, onder een zadeldak, heeft in het front en in het voorgedeelte van de zijanten boomtakkendecoratie.

Waardering

Het prieel is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als prieel behorend bij een notabelenwoning. Het prieel is van architectuurhistorische waarde vanwege de rustieke vormgeving in combinatie met het materiaalgebruik.

Het prieel tuin heeft ensemblewaarde vanwege de ruimtelijke en functionele relatie met het woonhuis, Dijkweg 11 en de tuin. Het prieel is gaaf in hoofdvorm en in onderdelen.

In de nabijheid van het plangebied bevinden zich een aantal gemeentelijke monumenten:

1783/NW14GM093 'Monument Voor De Gevallen', oorlogsmonument- en begraafplaats, in het Verdipark aan de overzijde van de Verdilaan – ten oosten van het plangebied. Motivatie: Van sociaal-historische waarde.

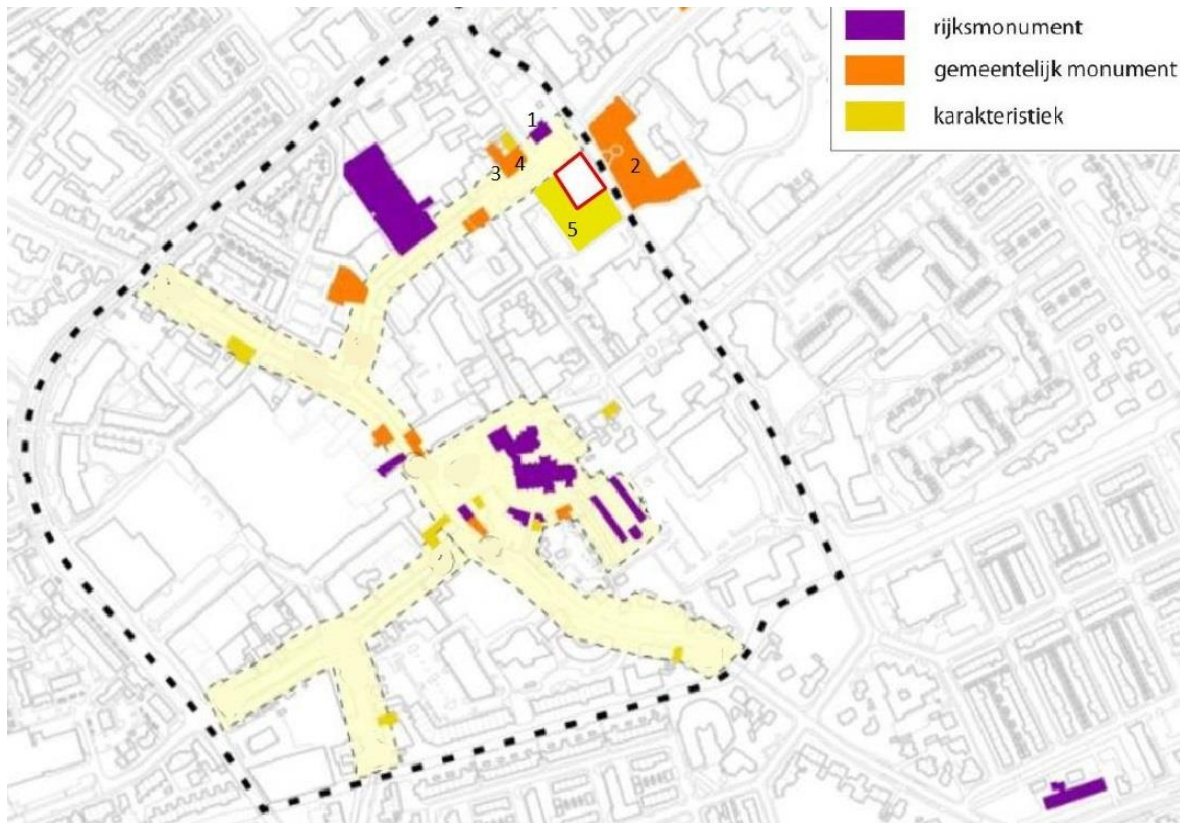
1783/NW21GM101 Woonhuis uit 1784, Dijkweg 9, gelegen aan de overzijde van de Dijkweg op ongeveer 15 m van het plangebied. Motivatie: Eenvoudig doch karakteristieke voormalige molenaarswoning. Van sociaal-historische waarde.²⁹

1783/NW02GM069 Café Ouwe Droog, werd gebouwd met jugendstil-elementen, gelegen aan de overzijde van de Dijkweg op ongeveer 25 m van het plangebied. Motivatie: Kenmerken van de Hollandse neorenaissancestijl. Over het algemeen gaaf. Van sociaal-historische waarde. Typologisch van belang.³⁰

Daarnaast heeft de gemeente in 2007 een inventarisatie van waardevolle objecten, met daarin een selectie van objecten die als gemeentelijk monument zouden kunnen worden aangemerkt. Ook de katholieke begraafplaats achter het plangebied valt hieronder. Deze is echter (nog) niet aan de gemeentelijke monumentenlijst toegevoegd, mogelijk als gevolg van de afbraak van De Harmonie, waardoor de essemblewaarde (genoemd als argument voor selectie) is verdwenen. Bijzonderheden: Waarschijnlijk oudste rooms-katholieke begraafplaats in Naaldwijk (19de eeuw) in samenhang met nabijgelegen complex van pastorie en schuilkerk (Dijkweg 8). Motivatie: Rooms-katholieke begraafplaats van grote sociaal- en funerair historische waarde voor Naaldwijk. De begraafplaats is wel als karakteristiek aangewezen (zie afbeelding 13).

²⁹ Lijst waardevolle objecten Naaldwijk, gemeente Westland 2007.

³⁰ Lijst waardevolle objecten Naaldwijk, gemeente Westland 2007.

Abbeelding 13 Karakteristieke gebieden en cultuurhistorisch belangrijke bebouwing centrum Naaldwijk. 1. Huize Blijddorp. 2. Oorlogsmonument, 3. Café Ouwe Droog, 4. Dijkweg 9, 5: RK-begraafplaats. Bron: bijlage karakteristieke gebieden centrum Naaldwijk. Het plangebied is rood omlijnd

4.4 Ruimtelijke en stedenbouwkundige context

De Dijkweg is volgens de Cultuurhistorische Atlas Zuid-Holland onderdeel van kenmerkende wegenpatronen van redelijk hoge waarde, en een historisch-landschappelijke lijn van redelijk hoge waarde. Volgens de Cultuurhistorische Atlas Zuid-Holland bevindt zich geen beeldbepalend Erfgoed in de direct omgeving van het plangebied.³¹

Er zijn geen beschermde stads- of dorpsgezichten gedefinieerd voor dit deel van Naaldwijk.

³¹ <http://geo.zuid-holland.nl/data/chs/tekst/BBE/Kaartlaag%20Beeldbepalend%20erfgoed.htm>. Het beeldbepalend erfgoed is op twee manieren in kaart gebracht:

- via een enquête onder gemeenten, historische verenigingen en oudheidkamers
- via een selectie door deskundigen op basis van de Canon van Zuid-Holland

Zo wordt een bredere kijk op erfgoed gegeven, ruimer dan dat van enkel professionals. Een breed inzicht en overzicht dus, maar niet uitputtend.

Afbeelding 14 De Verdilaan nabij het plangebied. Rechts het Westlandtheater. Bron: Google Streetview.

In de welstandsnota van de gemeente Westland valt het plangebied onder het Centrum van Naaldwijk. In de inleiding van de ontwikkelingskaders staat: “Naaldwijk wordt gezien als een kern met compacte bebouwing en een kleinstedelijk karakter, waarin binnen de centrumring plaats is voor verdichting met onder meer regionale voorzieningen en de oude linten om versterking vragen.”

Bij welstandscriteria gebieden staat: “Het centrum is bijzonder welstandsgebied. Het beleid is gericht een harmonieus samengaan van sferen en functies met een combinatie van oude en nieuwe bebouwing. In de advisering zal onder meer aandacht geschonken worden aan de afstemming van de maat en schaal van de gebouwen onderling en aan een zorgvuldige architectonische uitwerking met inbegrip van het gebruik van materiaal en kleur. Traditie en vernieuwing moeten hand in hand kunnen blijven gaan.”

Afbeelding 15 De Dijkweg bij de ingang van de Havenstraat naar het oosten. Bron: Google Streetview.

In de bijlage karakteristieke gebieden centrum Naaldwijk, behorend bij Bestemmingsplan Centrum Naaldwijk, en een aanvulling vormend op de welstandsnota, zijn voor het Centrum van Naaldwijk 6 gebieden aangemerkt als karakteristiek, omdat ze een goede samenhang tussen stedenbouw, architectuur en openbare ruimte hebben, die resulteert in een bijzondere beeldkwaliteit (*afbeelding 13*). Ook het historisch lint Dijkweg – Molenstraat is aanwezig als karakteristiek, net als de katholieke begraafplaats

dat naast het plangebied gelegen is – dat als waardevol object wordt gekarakteriseerd. Voor dit historisch lint gelden in aanvulling op de beschrijving en criteria uit de Welstandsnota specifieke beeldkwaliteitseisen die in detail worden besproken in paragraaf 5.2.

5 Cultuurhistorische waarden en de nieuwbouwplannen

5.1 Nieuwbouwplannen

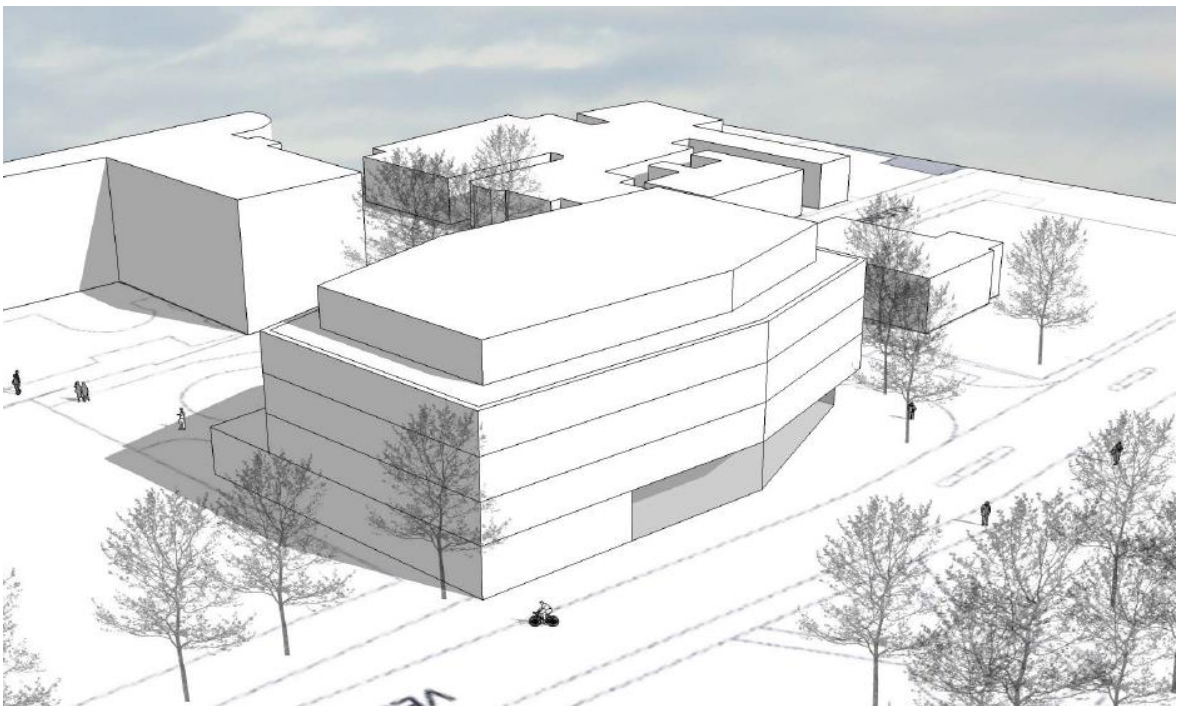
Op deze locatie zullen appartementen en maatschappelijke voorzieningen worden gerealiseerd (*afbeelding 16-18*). De fundering zal bestaan uit een betonnen paalfundering met gewapende betonnen balken tot ca. 1 m beneden maaiveld. Plaatselijk zullen enkele poeren worden aangebracht op ca. 1,6 m beneden peil en een liftput incl. kraanpoer tot ca. 2 m beneden peil. Het gebouw meet 38 bij 27 m en zal 4 verdiepingen kennen. Er komen in het gebouw ongeveer 20 appartementen in de grootte van 50 tot 300 vierkante meter.

Afbeelding 16 Structuurvisie De Harmonie. Bron: Tettersoo.

Afbeelding 17 Ontwerpschets De Harmonie, gezien vanuit het noorden. Bron: Tetteroo.

Afbeelding 18 Ontwerpschets De Harmonie, gezien vanuit het zuidoosten. Bron: Tetteroo

5.2 Effectbeschrijving en -beoordeling

Effect nieuwbouw op de historisch gegroeide stedenbouwkundige structuur

De nieuwbouw geeft invulling aan een bestaande groenstrook. Historisch gezien was echter in de laatste 150 jaar sprake van bebouwing langs de Dijkweg. Richting het centrum had deze het karakter van

lintbebouwing, ver de naar buiten een meer open onderbroken karakter. De R.K.-kerk met pastorie op de locatie van het plangebied nam daarbinnen destijds natuurlijk ook al een markante plaats in.

De nieuwbouw is ook groter en hoger dan de oorspronkelijk historische bebouwing. De nieuwbouw is hoger dan de nog aanwezige bouwwerken aan de historische Dijkweg, zoals de aan de overzijde gelegen panden, rijksmonument Huize Blijdorp en de gemeentelijk monumenten Dijkweg 7 en 9. Dat gold in het verleden echter ook voor de kerk en de pastorie, later de oude Harmonie. Het zal verder ook de beleving van de belendende groen omzoomde RK-begraafplaats beïnvloeden. Voor de Verdilaan speelt dit aspect minder.

Effect nieuwbouw in relatie tot doelstellingen van het bestemmingsplan

De nieuwbouw voldoet ons inziens aan de meeste onder 2.3 genoemde beeldkwaliteitseisen. Discussie kan gevoerd worden over de onderstaande twee:

3. De historische bebouwingstructuur is kleinschalig, aaneengesloten en bestaat uit individuele panden van gemiddeld 2 lagen met kap.
4. In de bijlage karakteristieke gebieden wordt beschreven dat bij karakteristieke linten (zoals de Dijkweg) de kwaliteit van de hoekpanden extra belangrijk is: daar kan men afstand nemen van de gevelwand en het geheel overzien. Voor deze plekken is het aan te bevelen extra - beeldkwaliteit- aandacht te besteden aan de nu nog lege plekken, die in, aan en nabij de karakteristieke gebieden liggen.

De nieuwbouw heeft een grote massa. Dit feit krijgt extra nadruk omdat het hier een hoekpand betreft. Dit pand zal een entree vormen voor het centrum, gelegen aan het als karakteristiek beschreven historische lint Dijkweg - Molenstraat. In die zin is het complex vergelijkbaar met de oude situatie van de katholieke kerk met pastorie. Bij een hoekpand op deze historische locatie is de beeldkwaliteit wel van groot belang. De omvang en gevelhoogte van de nieuwbouw overtreffen die van de omliggende panden, al is gezien het naastliggende pand op de hoek van de Havenstraat ook al sprake van meer dan twee lagen. Het wijkt echter wel af van het streefbeeld in het bestemmingsplan voor de historische Dijkweg. Aan de andere kant kan een markant pand op een hoek de kleinschaligheid van de rest van het lint extra accentueren. Het staat overigens met zijn grootste gevelbreedte aan de Verdilaan, waar dit minder contrasteert (*zie afbeelding 14*). Die kleinschaligheid is in de directe omgeving overigens ook al flink verstoord door andere kantoor- en winkelpanden, het Westlandtheater (Stokdijkkade 3, *zie afbeelding 14*), en het gebouw aan de havenstraat dat naast het plangebied gelegen is (Dijkweg 2, *zie afbeelding 15*). Verder zal de massa van de nieuwbouw het zicht op de als karakteristiek aangewezen historisch katholieke begraafplaats natuurlijk wel beïnvloeden, maar de vraag is of deze aantasting onevenredig is.

Effect nieuwbouw in relatie tot de doelstellingen van de Welstandsnota

De nieuwbouw voldoet in algemene zin aan de welstandscriteria. Alleen wat betreft materiaal en kleur wijkt de nieuwbouw af van het overwegend gebruiken van traditionele materiaal en kleuren, en het in hoofdzaak uitvoeren in baksteen of vergelijkbare steenachtige materiaal. Het is verdedigbaar dat de architect hiermee wil aansluiten bij die van de oude Harmonie. Deze criteria over materiaal en kleur zijn overwegend breed omschreven die daardoor als aanbeveling gelden (door het gebruik van de woorden “overwegend” en “in hoofdzaak”), waardoor deze in dit specifieke geval lastig te toetsen zijn. Daarbij komt dat het kleurgebruik in de directe omgeving ook zeer verschillend, en in veel gevallen ook niet meer traditioneel genoemd kan worden.

Effect nieuwbouw in relatie tot de bouwhistorische context

Het architectenbureau zoekt vanuit bouwhistorisch perspectief de aansluiting met de voormalige pastorie / De Harmonie. “Het gebouw is groot en daardoor dominant en oriënterend, staat op dezelfde plek en heeft hetzelfde witte karakter met horizontale belijning.” De oude Harmonie was inderdaad een groot pand, maar minder dominant dan de geplande nieuwbouw. Het nieuwe pand domineert niet alleen de Dijkweg, maar meer nog de Verdilaan. Het volume is echter niet allesbepalend, gezien ook de appartementengebouwen verderop aan de Dijkweg. Het zal met name gaan om de uitvoering van de gevellijn aan de Dijkwegzijde die bepalend is voor de beeldkwaliteit. Een witte uitstraling is vergelijkbaar met een aantal bestaande en voormalige monumentenpanden in de omgeving, maar de uitvoering luistert bij die kleurkeuze wel nauw.

5.3 Conclusies en aanbevelingen

De nieuwbouw in de huidige vorm wijkt af van de historisch gegroeide kleinschaligheid die als karakteristiek wordt beschouwd voor de Dijkweg. De omvang en gevelhoogte van het gebouw zal die van de belendende panden overtreffen, alhoewel een aantal omliggende panden ook al een trendbreuk met de oorspronkelijke kleinschaligheid vormen. Overigens vormde de voormalige bebouwing op deze locatie qua bouwmassa destijds ook al een trendbreuk met de rest van de Dijkweg. Cultuurhistorisch gezien is het dus verdedigbaar, zeker omdat het hier een hoekpand betreft, aan een entree naar het centrum. Wel verdient het aanbeveling om vorm (rechte lijnen, materiaalkeuze en kleurstelling) zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij historie van de omgeving. Elke contrastwerking hoeft daarbij zeker niet vermeden te worden, maar geleidelijke overgangen in de gevellijnen van een straat met lintbebouwing dragen over het algemeen het beste bij aan de beeldkwaliteit. Een en ander zou nader uitgewerkt kunnen worden in een toelichting op het (ontwerp) bestemmingsplan voor dit perceel. Daarin kan een uitgebreide beeldkwaliteitsparagraaf worden opgenomen, waarin het de nieuwbouwplannen worden getoetst aan de beeldkwaliteitseisen vanuit de welstandsnota, en aan de aanbevelingen vanuit de CHER.

5.4 Mitigerende maatregelen

Vestigia *Cultuurhistorie & Archeologie* adviseert de volgende mitigerende maatregelen om effecten van de nieuwbouwplannen op de cultuurhistorie te vermijden, te beperken, op te vangen of te compenseren:

- Aanvullend archeologisch onderzoek: ex-situ behoud van de archeologische informatie; dit onderzoek zal binnenkort plaatsvinden door middel van een definitieve archeologische opgraving;
- het opstellen van een uitgebreide beeldkwaliteitsparagraaf, op te nemen in een toelichting op het (ontwerp) bestemmingsplan;
- Eventueel ontwerpaanpassingen op basis van genoemde nadere overwegingen, zoals verwoord in een toelichting op het (ontwerp) bestemmingsplan;
- Een blijvende herinnering aan de geschiedenis van de locatie in de openbare ruimte bij het gebouw, mogelijk refererend aan aanwezigheid in de Romeinse tijd en aan de oude Adrianuskerk en pastorie.

Literatuur

- BAKKER, H. DE/J. SCHELLING, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*, Wageningen (Staring Centrum).
- BERENDSEN, H.J.A., 1996: *De vorming van het land, inleiding in de geologie en de geomorfologie*, Assen.
- BERENDSEN, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- BERENDSEN, H.J.A., 1999: *Handleiding voor fysisch geografisch veldwerk in het laagland*, Universiteit Utrecht (Vakgroep fysische geografie).
- EIMERMAN, E., 2018: Romeinse resten nabij de RK-begraafplaats aan de Dijkweg 8 te Naaldwijk, gemeente Westland. Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven, *VESTIGIA-RAPPORT V1740*, AMERSFOORT.
- FEIJST, L.M.B. (RED.), 2015: De nederzetting te Naaldwijk IV. De opgravingscampagne van 2011, *ADC-rapport 3608*, ADC ArcheoProjecten, Amersfoort.
- GEMEENTE WESTLAND, 2016: Welstandsnota Westland.
- GEMEENTE WESTLAND, 2007: inventarisatie historisch waardevolle objecten, Westland.
- HISTORISCH ARCHIEF WESTLAND, 2017: De straat van toen. Naaldwijk, Dijkweg. Deel 1 Tot de Grote Woerdlaan, Naaldwijk.
- KERKHOF, M., 2012: *Toelichting bij de archeologische beleidskaart van de gemeente Westland*, Delft (DAN 20)
- LOUWE KOOIJMANS, L.P./P.W. VAN DEN BROEKE/H. FOKKENS/A. VAN GIJN, 2005: *Nederland in de prehistorie*, Amsterdam.
- MULDER, E.F.J. DE / GELUK, M.C. / RITSEMA, I.L. / WESTERHOFF, W.E. / WONG, T.E. (RED.), 2003: *De ondergrond van Nederland*, Houten.
- SATIJN, O.P.N., 2018: Plangebied Dijkweg 8 te Naaldwijk, gemeente Westland. Programma van Eisen ten behoeve van Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven, *Vestigia-rapport V1725*, Amersfoort.
- WEERHEIJM, W.J./F.P.J. VAN PUIJENBROEK, 2018: Nieuwbouw van appartementen en maatschappelijke voorzieningen ('De Harmonie') aan de Dijkweg 8 te Naaldwijk, gemeente Westland. ruimtelijk advies op basis van bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen (verkenkende en karterende fase), *Vestigia-rapport V1660*, Amersfoort.
- ZIJVERDEN, VAN. W.K., 2009: Landschappelijke ligging Wateringen-Juliahof, in: E. Eimermann (red.) 2009, *Cananefaatse boeren op de noordelijke oeverwal van de Gantel*, 26-32.

Digitale bronnen

- ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND: www.ahn.nl.
- ARCGIS ONLINE: arcgisonline.com.
- ARCHEOLOGISCH INFORMATIESYSTEEM (ARCHIS): zoeken.cultureelerfgoed.nl
- BODEMLOKET: www.bodemloket.nl.
- TOPOTIJDREIS: www.topotijdreis.nl
- WESTLANDKAART: <http://www.westlandkaart.nl/marker/r-k-kerk-sint-adrianus/>
- HET RIJKSMONUMENTENREGISTER:
<https://cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/kennis/voorbeelden/rijksmonumentenregister>
- DE LIJST VAN GEMEENTELIJKE MONUMENTEN IN NAALDWIJK:
https://www.gemeentewestland.nl/fileadmin/documenten/over_westland/Monumenten/Monumentenregister_gemeente_Westland_december_2017_publicatie.pdf.
- DE MIP-OBJECTEN: <https://cultureelerfgoed.nl/node/1423>.
- DE CULTUURHISTORISCHE ATLAS VAN DE PROVINCIE ZUID-HOLLAND:
http://pzh.b3p.nl/viewer/app/Cultuur_historische_atlas.

This text was set using the following freely available font software:

Allerta	Copyright (c) 2010, Matt McInerney (http://pixelspread.com), with Reserved Font Name Allerta.
Inconsolata_dz	Copyright (c) 2006, Raph Levien (http://www.levien.com), with Reserved Font Name <Inconsolata>. Copyright (c) 2009, David Zhou (http://blog.nodnod.net/) with Reserved Font Name <Inconsolata_dz>.
Molengo_Vestigia	Copyright (c) 2007, Denis Moyogo Jacquerye, with Reserved Font Name <Molengo>. Copyright (c) 2011, Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie (www.vestigia.nl), with Reserved Font Name <Molengo_Vestigia>; available at www.vestigia.nl/fonts .

This Font Software is licensed under the SIL Open Font License, Version 1.1.
The license is available with a FAQ at: <http://scripts.sil.org/OFL>